UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 10 11 03 14 005 0

DR 571 S27
Sa'ib, Ahmed
Nereye gidiyoruz?

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

2961

8 A/15

CKET

RY

نره یه کیدییورز؟

Ṣa'ib, Aḥmed

ماضی حال و استقبال

Nereye gidiyoruz?

اثر احمد صائب

هر حقی محفوظدر

مرکز توزیعی باب عالی جاده سنده غیرت کتبخانه سی

استانبول

١٣٢٧

« اکر تعقیب ایتدیککز مقصد ، عالی ، »
« مشروع ، حق وعداله مستند اولوب »
« یالکز حیز حصوله ایصالی وسائط اکا اوله »
« موفق ایسه حرکتکده عزم ومتانت »
« کوستر ! مأیوس اولمه ! امین اول ! »
« ظفر نقیبکدر ، سلطان مخبره آماکه نژی »
« اولورسك لو . . » [ماکه‌ی]

شوعالی ومتین سوزلری ؛ انکلتره مشاهیر محررلرندن « ماکه‌ی » سویلمشدر . صحت احکامی ، تجارب عدیدهٔ تاریخیه ایله مؤیددر . بیوك موفقیتلر ؛ یالکز بو سایه‌ده میدانه کلمشدر . بشقه درلو حصولی امکان متصور دکلدر .

« ماکه‌ی » ك سوزلری ، خاصة مقاصد سیاسیه‌یه حصر وجود ایدن جمعیتلره .. سیاسی فرقه‌لره عائددر . مختصراً ذکر اولنان شو حقیقت ، مسلك انقلابجویی تعقیب ایدنلر ایچون دستورالعملدر . زیرا عدم ثبات ، کوشکلکلر فعلیاتدکی علویتی امحا ایدر . مقصدی عقیم براقیر . . .

شو حقیقتك طوغریلغی ، احرار عثمانیه حقنده دخی مکمل صورتده تجربه ایدلمشدر . وقایع آتیه ، نظر مطالعه‌دن کچیرلدیکی حالده حقیقت میدانه چیقار .

اول امرده ممالك محروسه‌ده فرقهٔ احرارك ، نه صورتله چیقدیغنه دائر براز ایضاحات ویره‌لم .

DR
591
S27
LIBRARY
UNIVERSITY OF TORONTO

بزده فرقهٔ احرارك ظهوری ، عالی پاشانك عهد صدارتنده ، پارسده بولنان كنجلره ومصطفی فاضل پاشایه عطف ایتمك ایسته نیلورسه‌ده حقیقت حالده بوفرقه ایچون بر پروغرام تعیینی وتعقیب اولنه‌جق خط استقامتی كوسترن جنتمكان مدحت پاشادر .

اوزمانلر ، پارسه كیدرك صكره استانبوله عودت ایدن ژون تركلرك ، ادارهٔ دولت حقنده‌كی فكر ومقصدلری غیر معین ایدی . پرورده ایتدكلری افكارك قسم اعظمی ، تطبیقی ناقابل خولیالردن عبارت ایدی . مدحت پاشانك مسلك ومقصدی معین واساساً پك ساده‌در . اوروپاده اولدیغی كبی دولت علیه‌ده دخی بولندیغمز عصره موافق برادارهٔ مشروطه وضع وتأسیس ایتمكدن عبارت ایدی .

پاشای مرحوم ، بومقصدینه قسماً موفق اولدی . فقط ادارهٔ مشروطه‌نك بقاسنی تأمین ایده‌مدی . چونكه قارشوسنده ، ملت عثمانیه‌نك ، التیوز سنه‌دنبری مطاع فرمانی بولندیغی خانداندن برحكمدار ، كور كورینه كندی محو واضمحلالنه بویون اكن ، عصرلردنبری جهالت ایچنده یوزن برملت بولنیوردی . فضله اوله‌رق خصم تاجداری ، عهد ویمیننك خلافنده ، اك عادی انسانلرك بیله یاپه‌میه‌جغی حیله ودسیسه‌لردن اجتناب ایتمز بر پادشاه ایدی. مدحت پاشاده ایسه حمیت وجدانیه‌دن ، فدای نفس ایدرجه‌سنه محبت وطنیه‌دن باشقه برقوت یوق ایدی .

مدحت پاشا ، مركز خلافتدن طرد اولندقدنصكره دخی عبدالحمید ، كندیسنه مخصوص بویاپیلقلرله مجلس مبعوثانی ابقا

ایده‌جکنی شایعه صورتیله اعلان ایتدیرمش ایسه‌ده بومانوره‌لر ، کوستریشدن عبارت ایدی . نهایت محاربه‌ده ، بوزولمش اولان اردولریمز ، استانبوله طوغری رجعت ایتمکه باشلادیغی زمان ، احوالك تشوشندن بحث ایدرك وفیق پاشانك صدارتیله مجلس مبعوثانی تعطیل ایتدی . وبواش یواش ارزو ایتدیکی استبدادك تملارینی یرلشدیرمکه باشلادی . بوکون میدانه قونیلان اثرلرده ، هرنه‌قدر اوسنه‌لرده بعض محافل عالیه‌ده مجلس مبعوثان مسئله‌سی مذاکره اولوندیغی بیان ایدیلیورسه‌ده بونلرخاقان مخلوعه خاص انتریقه‌لردن ، دسیسه‌لردن عبارت بولندیغنه معتقدز ، وقایع اخیرهٔ ارتجاعیه فکریمزی تماميله تأیید ایتمکده‌در .

هرنه‌ایسه ! بیك اوچیوز تاریخلرنده عبدالحمیدك ماهیت ذاتیه‌سی تماميله‌میدانه چیقمش و کندیسندن دولت ایچون خدمت بکلمك ممکن اوله‌مه‌یه‌جغی تماميله اکلاشلمش ایدی. معمافیه کندیسنه قارشی طوره‌جق برقوت یوق ایدی . مدحت پاشا ، طائفده بوغدیرلمش. اصحاب ناموس وحمیت، وکلا ورجال دولتك، هربری برطرفه کوندرلمش ، مرکز اداره ، خنکاره صادق ادملرله لبالب ایدی . معهذااو دورك استبدادیله صوك سنه‌لرك چیلغینجه‌سنه ، قودورمشجه‌سنه اجرا ایدیلن استبداد قیاس قبول ایتمز .

عبدالحمید ، برطرفدن ادارهٔ مستبده‌سنی تقویه‌ایدییور، دیکر طرفدنده حریتپرور کوزوکه‌رك اهالی‌یی اویوتمق ایسته‌یوردی.

بوندن طولایی بعض خصوصاتده ، مثلا تعمیم معارفده براز
مساعده‌لی داورانیوردی . و معارف خصوصنده کوستردیکی
بو مساعده ایله افکار عمومیه‌یی اینجالغنه موفق اولمشدی . چونکه
او دورلرده ، معارفه اولان رغبت و مکتبلره ویریلان اهمیت ،
مملکتمزده وطنپرور ، حمیتلی کنجلر یتشدیرمکه مساعد اولدی .
ملتمزك منور الافکار طبقه‌سی و خصوصاً شبابی ، فکر حریتله
ایله الفت ایتمکه باشلادی . بوکاده باشلیجه سبب بعض مکتبلرده‌کی
معلمین مقتدره ایدی . بو ذوات محترمه ، زمانك نزاکت و مخاطرهٔ
فوق العاده‌سنه باقمیه‌رق ممالك محروسه‌ده و بالخاصه مرکز حکومتده
شبیبهٔ عثمانیه‌نك ، تعالی و ترقیسنه چالیشدیلر . بونلرك میاننده
اویله قدرکار ذواته تصادف ایدیلیرکه نشر ایتدیکی آثار مهمه‌سیله
کنجلریمزك تهذیب اخلاق و افکارینه ، تعالی ادراکنه و اخلاقلرینه
غیرت ایدرك مشاهیر رجال عثمانیه صره‌سنه کچمش و وسعتلی
معیشتلر تأمین ایده‌مامش ایسه‌ده ینه ملت عثمانیه‌نك تقدیر و تبجیلنه
مظهر اولمشدر .

عبدالحمیدك ، مسلك حریته اولان میلی ، میل ساخته‌کارانه‌سی ،
چوق زمان دوام ایتمه‌دی . سنه‌لر ایلرولدکجه استبدادی آرتدی .
یواش یواش طریق اصلاحاتی ترك ایدرك ، حکمت حکومتنك
ایجادینه چالیشدی . سرایك نفوذینی توسیع و تشمیل ایتدی .
باب عالی‌یی ، وکلایی برمنزلهٔ عادیه‌ده براقدی . اوروپایه قارشو دخی
ماهرانه بر سیاست اتخاذ ایتدی . اوروپا غزته‌لرینی ؛ تخصیصات

دهشه‌ده قالمشدی . ذات شاهانه‌سنك مداحی حالنه کتیردی . کندی عدالتندن ، اقتدارندن بحث ایتدیره‌رك افکار عمومیه‌یی آووتدی . وچوق پاره‌لر صرفیله آنی خیرخواهانه نشر اولندی . اوروپالیلر الداندیلر . اون سنه‌یه قدر حمیدی راحت براقدیلر . فقط اوروپاده ، ترکیانك احوالنه واقف اولنلر ایشلك حقیقتنی بیلیرلر ایدی . بالخاصه انکلتره حکومتی ، جمیع زمانده بزم ایشلریمزی یاقیندن تعقیب ایلدیکندن حمیدك سفسطه‌لرینه هیچ ده الدانمامش ایدی . دائما حمیده نصیحت ایتدی . واستانبولده‌کی سفیری . ییلدیز سراینه کیتدکجه شکایت لسانی قوللانیرلردی . فقط بوجهت دخی فائده ویرمیوردی . نهایت بو سوء حرکاتك نتیجه‌سی اوله‌رق ارمنی مسئله‌لری چیقدی . بتمز توکنمز قتالر باشلادی . حمیدده ؛ دولت علیه‌ده ، بیوك تهلکه‌لرده قالدی . . .

* *

ایشته بو زمانده ممالك محروسه‌یی تشکیل ایدن عنصر اسلام اویاندی . دیمك جائزدر . ممالك محروسه‌ده برنجی دفعه اوله‌رق سیاسی جمعیت تشکیل اولوندی . بو جمعیت ، عثمانلی اتحاد وترقی جمعیتی نامنی الدی . جمعیتك تأسیسندن مقصد اصلی ، اداره‌ٔ حمیدیه واستبدادك نتیجه‌سی اوله‌رق پریشان ومضمحل اولان مملکتی مظالم کوناکوندن [illegible] تخلیص ووطن عثمانینك دور مسعود آچه‌رق دولت علیه‌نك مادی ، معنوی احیاسنه چاره‌ساز اوله‌بیلمك ایچون وسائط لازمه‌یه توسل ایتمکدن عبارتدر . بو واسطه ایله ممالك محروسهٔ عثمانیه‌ده اداره‌ٔ مشروطه‌یی

وضع ایتمك ایدی :

بوراده احرار عثمانیه‌نك، اون بش اون آلتی سنه غیرت وهمتندن اوزون اوزادی‌یه ایضاحات ویرمکه لزوم یوقدر . تصور اولنه دور مذکورده ، میدان حمیته آتیلان کنجلرمز ، داخلده متعدد قومیته‌لر تأسیس وتشکیل ایتدیلر . بعضیلری بو خصوصده جانلرینی فدا ودیکرلری استانبول حبسخانه‌لرنده عربستان وطرابلس غرب چوللرنده محو اولوب کیتمشلردرکه بونلرك اوزون کوستردکلری غیرتلر برچوق اسبابك انضمامیله عقیم قالدیسه ده بو حرکتك صکره‌کی احواله تأثیر قطعیسی اولمشدر .

داخلده بولنان افرادك غیرتلری بو مرکزده اولدیغی حالده بو صوك اون بش سنه ظرفنده خارجده چالیشان افراد دخی ملتمزك شکرانینه استحقاق کسب ایتمشلردر . شبهه‌سز بونلرك آراسنده فنالق یاپان بولنمشدر . فقط بونلر دخی احوالك خارق العاده عدم مساعده‌سی اوکنده مسلك وفرقه احرارك محو ونابود اولمسنه فوق العاده مقاومت کوستردیلر . همان جمله‌سی دیار غربتده پك بیوك ضرورت ایچنده چالشدیلر . دوشه قالقه فرقه حریتپروانی ملك خاطرندن چیقارمامغه چالشدیلر .

مع هذا مملکتك خارجنده بولنان افراد احرار ، نه قدر غیرت کوستریرلرسه کوسترسونلر بالفعل مملکتده انقلابی بونلر وجوده کتوره‌مزلردی . چونکه اللرنده مادی بر قوت یوق ایدی . بو مقصد داخلده بولنان افرادله وجوده کله‌جك ایدی . نته‌کیم حقیقت

حالده‌ده بویله اولدی .

فرقهٔ احرارك مبادیٔ ظهورندنبری بو مسلكك الڭ زیاده رواج بولدیغی طرف روم ایلی ایدی . بوڭا برقاچ سبب واردی . بر اولاً جهتی بورا اهالیسنك دیگر قطعات عثمانیه‌دن ترقی‌یه دها مستعد . ثانیاً : اهالیسنك قومشو ملتلر و اوروپا ایله دها صیقی مناسبتده بولنمسی . ثالثاً : بو قطعه‌ده بولنان اوردولرده پك چوق مكتبلی ضابطانك بولنمسی و دها بعض اسباب بو مقصده خدمت ایدییوردی . بوندن ماعدا خارجده بولنان احرار ، سالف الذكر مواد دولایی بو قطعه‌یه زیاده‌سیله اهمیت ویرییورلردی . روم ایلی ، اونلرك سربستیٔ حركتلرینه طول مدت معروض قالمش ایدی . بوده اونلر ایچون قولای ایدی . چونكه بو قطعه‌نك اطرافی بلغاریه ، صربیه ، بوسنه ، قره‌طاغ و یونانستان كبی اوفاق حكومتلرله محاط و بونلرده ساكن اهالیدن‌ده ترك جنسه و خارجده بولنان فرقهٔ احراره منسوب پك چوق افراد وار ایدی . مع‌ماعدا روم ایلی‌ده وقوعه گلن حادثات اخیره یالڭز سالف الذكر اسبابدن طولایی وقوعه گلدیگی فكرنده بولونمق خطادر . بوراده بر مسئله وار ایدی كه بلكه مواد سائره‌دن زیاده اوردولری و بو قطعه اهالیسنی حكومت حمیدیه‌نك علیهنه حركت ایتمگه مجبور ایتمشدر .

معلوم اولدیغی اوزره صوڭ زمانلرده اوروپالیلری ، شرقده الڭ زیاده مشغول ایدن مسئله ، ماكدونیا مسئله‌سیدر .

بومسئله بر چوق سنه اول اورا اهالئ مسلمه سی ایچون پك فنا بر رنگه گیرمك استعدادینی گوستریوردی . اوروپالیلر بر چوق تدابیر سیاسیه ایله یواش یواش بو قطعه یی دخی مرکز خلافتدن قوپارمق نیتنده اولدیغی محقق ایدی . او گونلرده روسیه وانگلتره حکومتلرینك بو ایشده متفقاً حرکت ایتمکده اولدیغی وبو ایکی مملکتك حکمدارلری ماکدونیا مسئله سنی صورت قطعیه ده حل ایده جگی حوادثی روم ایلی مسلمان اهالیسنه ، اورا اشراف واعیانه ، اردو ضابطان وامراسنه پك زیاده تأثیر ایتمکده ایدی . شو مسئله اوزرینه ذاتاً اوتوز سنه دنبری مرای اداره مستبده سنه قارشو اهالیمزده موجود اولان نفرت اولانجه قوتیله اویانمش . هر کسده بر انتباه و تیقظ حصوله گلمشدی .

* *

بو احوالی تعقیب ایدن وقایع هر کسجه معلوم اولدیغندن او جهتك تفصیلاتندن صرف نظر شوقدر که تموز ابتداسنده روم ایلی قهرمانلری طرفندن وقوعه گلن و متمادی بر صورتده دوام ایدن تضییق اوزرینه حمید ، قانون اساسینك اعلانه مجبور اولدیغی حالده بیله حیله کار پادشاه اسکی اخلاق وعاداتندن واز گچمه یوب بو ایشده دخی کندی حقوقنی محافظه ایچون ماهرانه دوشونیلمش بر خدعه یه مراجعت ایتدی شویله که ؛

مادامکه قانون اساسی ویریله جك ، حمید ، بو اثناده دخی اداره حکومتی بوسبتون الدن چیقارمق ایسته میور . مهم اولان مقام صدارتی ودیگر نظارتلری صادق وکندیلرینه بر درجه یه

قدر امنیت ایتدیکی ذواته تودیع ایتمك ایستهیوردی . بو مقصد ایچون ملت نزدنده از چوق طانیلمش ، ومسلکی اهالیجه بر درجهیه قدر معلوم ذوات ایله ایشه مباشرت ایتمك لازمهٔ حالدن ایدی . خنکار مقام صدارته بویله بر ذات ارادی . بولدی . بولدیغی ذات صدر اسبق سعید پاشا ایدی . ذاتاً بو اثناده مقام صدارتی اشغال ایدهبیلهجك ایکی ذات وار ایدی بریسی سعیدپاشا و دیکری کامل پاشا ایدی .

کامل پاشا ، اوتهدنبری خلق نزدنده ادارهٔ مشروطه طرفداریله مشهور اولدیغی کبی سیاست خارجیهده انکلتره طرفنی التزام ایتمکده اولدیغی معلوم ایدی . مجرد بو صیرهلك ماددن طولایی خنکار سعید پاشایی ترجیح ایتدی . سعید پاشانك دخی ادارهٔ مشروطه طرفداری اولدیغی حس اولنیور ایسهده پاشای مشار الیه جمیع زمانده احتیاطی الدن براقمز ، سرای ایله اولان مناسبتی قدیم و حرکات عمومیهسنده ملایمت کوستریر بر ذات اولمغله خنکار ، کندیسنی صدارته کتورمکه قرار ویردی . تموزك طقوزنده فرید پاشا عزل اولنوب یرینه سعید پاشا کچدی .

سعید پاشا ، نه صورتله قابینهیی تشکیل ایتدیکی ونه صورتله مقامدن دوشدیکی معلومدر . دورمذ کورده پاشای مشارالیه حضرتلرینه پك چوق تعرضلر وقوع بولدیسهده بزجه بو تعرضلر اساسسز ایدی . چونکه او کونلرده قانون اساسینك اعلانی دخی مهم بر مسئله اولوب اول امرده بو ماده‌یی خنکاردن قوپارمق

بیوك بر موفقیت ایدی . سعید پاشانك قابینه‌سنده فلان ذاتك فلان مقامه کتورلمسی اهمیتسز اولوب بونلر صوکره دخی دوزه‌لته‌بیله‌جك مواددن ایدی . بوقسه سعید پاشا ، علی العاده احوالده بر قابینه تشکیل ایتمش اولسه ایدی او زمان مقتدر وصاحب ناموس ذواتی انتخاب ایده‌جکنده شبهه یوقدی . هر نه ایسه : سعید پاشا اوزون بر مدت مقامنده قالمادی . یرینه کامل پاشا کلدی . افکار عمومیه‌نك آرزوسی یرینه کلدی ظن اولندی . کامل پاشانك بو دفعه‌کی صدارتنده وقوعه‌کلن احوال و مقامندن انفکاکی معلوم اولدیغندن بو بابده ایضاحات ویرمکدن صرف نظر ایدرك اصل مهم اولان یعنی ادارهٔ مشروطه‌مزك کونلر اوزادقجه الدیغی رنك و شکله عطف نظر ایده‌لم .

سعید و کامل پاشالرك صدارته کلمسی مقام صدارت و هیئت وکلانك بوندن صکره ینه بیوك مأمورین دولتدن انتخاب ایدیله‌جکلرینی ویریور ایدیسه‌ده کیتدکجه افکار عمومیه‌نك بر قسمنده حاصل اولان قناعت ، ادارهٔ جدیده‌مزده هیئت وکلا کبی بیوك مأموریتلره یکی ادملرك انتخابی لزومی تزاید ایدیوردی و حتی کامل پاشانك هیئتنده مرحوم رفیق بك کبی بر ذات بولندی . بو ایشك اینجی یوزنده بوندن صکره ادارهٔ مشروطه‌مزده وکلانك انتخابی مأمول میدی ؟ یوقسه هیئت وکلانك طوغریدن طوغری‌یه مجلس مبعوثان اعضالرندن‌می اوله‌جقدی . کبی مهم و اساسلی بر مسئله واردی .

حسین حلمی پاشانك ، مقام صدارته کلمسندن اوتوز بر مارته قدر ، احوال عمومیه ، بو صولك اصولك تطبیقنه مساعد دکلدی . فقط وقعهٔ مذکوره‌دن براز صکره یعنی روم ایلی قهرمانلری حریت و مشروطیت دشمنی اولان حمیدی دوبردکمزو مشروطه‌مزی قطعیاً تأیید ایتدکدن صکره ، مسئله‌نه اورته‌یه چیقدی . ادارهٔ عرفیه‌یه رغماً بو ماده اوکونلرده کوك مجلس مبعوثانمزی و کرکسه افکار عمومیه‌یی ایی اشغال ایتدی . مستشارلر مسئله‌سی اورته‌یه قونیلدی . و اك صکره مقصده طوغریدن طوغری‌یه کیدملك جهتی ترویج اولوندی . هپ بو حرکتدن مقصد ، ترقی‌یه مستعد بر حکومت بولمق ایدی . هیئت وکلامیانده‌یکی آدملر بولنورسه مقصد مذکور حاصل اولور ظن اولنیوردی . حقیقت حالده بو امیدلر جدی میدر دکلیدر ؟ بو ماده‌نك مذاکره‌سنه کیریشمزدن اول متنوع اوروپا حکومتلرنده موجود ادارات مشروطه‌ده هیئت وکلانك نه صورتله تشکیل اولوندیغنه دائر مجملا اولسون برفکر ایدنمك فائده‌دن خالی دکلدر . ظن ایدرم .

*
* *

تاریخاً ثابت و مختلف دولت و ملتلرك ادوار انقلابلرنده تجربه ایدلمش حقیقتدرکه عصرلرجه شدت استبداد التنده ازیلمش اولان بر ملتك ادارهٔ مشروطه‌یه کچمه‌سی قولای برایش دکلدر . بویله بر دورده کندی مملکتنی مهالك متنوعه‌دن قورتارمق و ملتی ساحل سلامته چیقارمق ایچون مقتدر بر حکمدار ،

مزيات فوق العاده يه مالك بر هيئت وكلاده اولمق شرطيله عندر بو
نوقسه وضع اولنان ادارهٔ مشروطه‌دن استفاده ايتمك شويله
طورسون ، بعض دفعه‌لرده بويله بر اداره ، مملكتده پك بيوك
اويغونسزلقلرك تولدينه ميدان ويره بيلر .

صوك قرق آلتى سنه ظرفنده شو افعال عظيمه‌يى سهولتله
موقع فعله گتورن و بوندن كندى ملتنى پك چوق استفاده
ايتديرن ژاپونيا حكومتى اولديغى معلومدر . شوايشده ژاپونيا
ماتى كندى حكمدارى بولنان ميقادو حضرتلرينك شخصى
اقتدار وفضيلتندن نه‌قدر مستفيد اولديغى وارستهٔ ايضاحدر .
معهذا اودورده ژاپونيا هيئت وكلاسى ميانده « ماركى ايتو »
وسائر صاحب اقتدار برقاچ امرا واردى‌كه بونلرك مهارتلرى
ميقادونك مزيات شخصيه‌سيله برلشديكى حالده يكى اداره ،
ژاپونلرك عقل وطبيعتلرينه يرلشمش وبو صورتله بوكون گوز اوكنده ، مادتاً و معناً پك قوتلى بولنان ژاپونيا وجوده گتورلمشدر .

ژاپونياده بو انقلاب پك بيوك سهولتله وقوعه گلمش ايكن روسيه‌ده
اويله بر انقلاب پك بيوك فنالغه ميدان ويرمش و حالا ويرمكده دوام ايدوب
طورمشدر . شبهه‌سز بوكا برقاچ سبب واردر . باشلوجه‌لرى شونلردر :
اولاً روسيه‌ده عصرلرجه دوام ايدن شدت استبداد ، اهاليه
وبالخاصه طبقات سفليه‌يه پك بيوك تأثير اجرا ايدرك بونلرك غايت
شديد ظلمت و جهالت ايچنده ياشامه‌لرينى موجب اولمسى ثانياً
اوراده موجود حكومتك دها طوغريسى حكمدار و وكلاى سابقه

لك عدم اقتداری وبالخاصه شو انقلابه پك فنا بر زمانده باشلاندیغی یعنی ژاپونیا ایله ایتدیکی محاربه‌ده مغلوب اوله‌رق حکومتك نفوذی پك بیوك تزلزله کرفتار اولدیغی هنکامده ادارهٔ مشروطه وضع اولوندیغیدر . دها برطاقم سببلر واردکی بوراده ذکری اوزون اوله‌جقدر .

روسیه‌دن صرف نظر، ایرانده بوکون وقوعه کلمکده اولان احوال دخی ادارهٔ مشروطه‌نك مملکت داخلنده یرلشمسنده پك بیوك مهارت و بصیرت لازم اولدیغی ظاهراً کوسترمکده‌در .

دولت علیه‌یه کلنجه ، معلوم انام اولدیغی اوزره بزده‌کی انقلاب ، باشدن نهایتنه قدر پك مکمل اداره اولنمش و عثمانلیلر بو سایه‌ده پك بیوك سهولتله ادارهٔ مشروطه‌یه مالك اولمشلردر. بوندن صکره یاپیله‌جق ایشك اك مهمی. ادارهٔ مشروطه‌یی مطلوبه موافق بر صورتده یرلشدیرمك، متنوع ادارات مشروطه‌دن اخلاق واحوال مملکت ایچون اك موافقنی انتخاب ایتمك قالمشدی.

معلومدرکه اوروپاده ادارهٔ مشروطه هر مملکتك احوال جغرافیه وهر ملتك آداب و اخلاقنه کوره دکیشیر. بر یرده بر اصول ادارهٔ مشروطه قبول اولندیغی حالده دیکر بر یرده بشقه اصول اداره قبول اولونمشدر . ادارهٔ مشروطه . قراللق وامپراطورلق بولنان المانیه، اوستریا وایتالیاده بشقه ، بشقه‌در .

فرانسه و انکلتره‌ده‌ینه بشقه‌در . بالخاصه بو فرق هیئت وکلانك انتخابنده کوزه چارپار . مثلا : دنیانك اك سربست حکومتی فقط

اوروپاده اڭ زياده محافظه‌كار بولنان انكليز ملتنده امور اداره‌ء عصرلردنبرى بربرلرينه رقابت ايده‌كلن ايكى سياسى فرقه‌نك الندە‌در. بو فرقه‌لردن گاه بريسى مقام اداره‌يه، گاه ديكرى هيئت وكلاء رأس اداره‌يه كچن فرقه‌دن انتخاب اولنور چونكه فرقه‌سنه كوره مملكتك هر اداره‌سندن معاً و مادتاً مسئولدر. فرانسه‌ده دخى هيئت وكلا سياسى فرقه‌لره منسوب افراددن انتخاب اولنيورسه‌ده اوراده متنوع فرقه‌لر موجود اولديغندن بونلر مسلكا بربرينه يقين افراددن تشكيل اولنور. شوقدركه بو وكلانك قسم اعظمى انكلتره‌ده اولديغى كبى اكثرا مقام اداره‌يه كچمه‌دن وطنه بيوك خدمتلر مزيتلر ابرازينه موفق اولمش طاقمدن اولميوب بالفعل ايش كورمكدن زياده پارلاق نطقلر، غزته‌لرده نشريات مخصوصه ايله شهرت قزانمش ذواتدر. ايتاليا‌ده‌كى احوال دخى فرانسه‌يه مشابه ايسه‌ده اوراده هيئت وكلانك احوالى بعض خصوصدن طولايى دها متيندر.

ادارهٔ مشروطه‌يه مالك اولان المانيا و اوستريايه گلنجه. بو ايكى دولتده هيئت وكلانك تشكيل و انتخابنده‌كى اصول بتون بشقه‌در. اوراده هيئت وكلا، مجلس مبعوثان اعضاسندن انتخاب اولنور. فقط بونلرك همان قسم اعظمى بولندقلرى مأموريتلرده از چوق اقتدار و لياقت كوسترمش ذواتدر.

ايشته اوروپاده موجود ادارهٔ مشروطه‌ده هيئت وكلانك انتخابنده‌كى قاعده بويله‌در. دولت عليه دخى ادارهٔ مشروطه‌نك

املاكندن اعتباراً وشمدى حكومتلر حياتنه داخل اولمشلردر .
بناءً عليه حكومتمز ، ايستر ايستهمز هيئت وكلا انتخابى ايچون
سالف الذكر اصولدن بريسنى ترويج ايتمكه مجبوردر .

*

بوگون بزده يعنى الآن بزم وقعه‌سندن صكره هيئت وكلانى
كليةً وياخود قسماً مجلس مبعوثان اعضالرندن انتخاب ايتمك اصولى
قبول ايدلمش ديمكدر . چونكه هيئت حاضره‌مزده مجلس
مبعوثان اعضالرندن برقاچ ذوات واردر . بو اصول انتخاب فرانسه‌ده
قبول اولنان اصولدر . حال بو اصول ، بزه يعنى تركلرك اخلاق
وطبيعتلرينه موافق ميدر . اصل حل اولنه‌جق ماده بوراسيدر .
شوراسى محققدركه تركلر املاً اوروپاده موجود ملتلر اراسنده
الك زياده محافظه‌كارلغى اعتياد ايدن بر ملتدر . تركلر ، كرك
معيشت خصوصيه‌لرنده وكرك عموم اداره‌ده تعديلات سريعه‌يى
سومزلر . شو خصوص ، دها كچن عصرلرده بعض اوروپا
سياح ومورخينك نظر دقتنى دخى جلب ايتمشدر . از سويلمك
چوق دوشونمك ، مراممى برقاچ سوزله اكلاتمق ، هر
حركتنده اغيرلق و وقارينى محافظه ايتمك . بالخاصه اسكى تركلره
مخصوص بر خصلتدر . واقعا دور جديدده ، يعنى وقعهٔ خيريه
دنصكره قيافت عثمانى دكيشديكى كبى اخلاق و معاملات عموميه
٢ عثمانليلرده اوچ تبدلات وار ايسه‌ده ملتمزك آلان محافظه‌كار

اولدیغی محققدر . اوتنش آیلق ادارهٔ مشروطه‌مزده میدانه چیقان بر چوق وقایع ، بو جهتی اثبات ایتمشدر . صوڭ زمانلرده هیئت وکلاده وقوعه کلن صیق صیق تبدلات ، افکار عمومیه‌مزده ایی برودت حاصل ایتدیکی انکار اولنه‌مز . کوروانتیلی تمایشلر ، آتشین نطقلر ، ملت عثمانیه‌نڭ خوشنه کیده‌جك احوالدن دکلدر . عثمانلیلر ، بو کون ادارهٔ مشروطه‌یه فوق العاده میال بولندقلری حالده بیله حکومتده بر اعتدال ، ادارده بر متانت ایسترلر . . .

ملتمز بویله‌در . بو خصلت وطننده بولنان ماتك ، متین وسریع تبدلاتی قبول ایتمز بر حکومته درت الیله صاریله‌جغی محققدر . فقط عجبا بزده شمدیکی حالده قبول ایدلمك ایسته‌نیلن حکومت مشروطه ، بومقصدی تمامیله ایفا ایده‌جکمیدر . فکر عاجزانه‌مجه بو ماده‌نڭ اطرافلیجه تدقیقی غایت مهمدر . چونکه بو قدر همت وغیرتله وجوده کلن ادارهٔ مشروطه‌مزڭ استقبالی ، مقصد مذکورك حصول پذیر اولمسنده‌در .

بوقاروده ، بزده شمدیکی حالده قبول ایدلمك ایسته‌نیلن شکل حکومت فرانسه‌ده قبول اولنان شکل حکومته مشابه اولدیغنی سویله‌مشدك . بویله بر حکومتده رأس اداره‌یه کچنلر ، مجلس مبعوثانده سیاسی فرقه‌لرده صاحب نفوذ بولنان ذواتدر . بو ذواتڭ صاحب اقتدار ، بولندیغنه دائر هیچ بر دلیل یوقدر . چونکه دفعاتله تجربه اولندیغی اوزره فرقه ایچنده رؤسا صره‌سنه

کچمـك بر چوق احوال مجبره ایله‌در . مثلا : اداره‌ده هیچ‌ده اقتداری اولمدیغی حالده قوهٔ نطقیـه‌یه مالکیت ویاخود دیگر اسباب بواحوالی انتاج ایده‌بیلر. شوقدرکه بر مبعوث نه‌قدر نطوق بولنو- رسه بولنـون اقتدار ذاتیسی بولنمدیغی حالده رأس اداره‌یه کچیرلسه بوذاتك اوراده طول مدت قالمسی ممکن دکلدر. احوال مجبره ایله بوذات اولا افکار عمومیه‌دن وصکره مقامدن دوشه‌جکدر. بوصورتله رأس‌کارده بولنان ذوات صیق دکیشیر؛ بوکبی تبدلات کثیره ایسه الك صکره ادارهٔ مشروطه‌نك اعتبار معنویسنه خلل کتوریر. فرانسه‌ده بویله‌در. اکر اوراده‌کی شکل حکومت قبول اولنورسه بزده‌ده بویله اوله‌جغی شبهه‌سزدر .

بوندن ماعدا سویلدیکمز طرز حکومتده دیگر محذورلر واردر. بواصولده رأساً اداره‌یه کچنلرك اکثریسی، اوللری دولت وملته خدمتلری سبقت ایتمه‌یجه واحوال خصوصیه‌لری مجهول بولنان ذوات بولنورسه بوکبی احوال، مجلس مبعوثانك دیگر اعضالرینه حکومت قپوسـنك یولنی آچار، اونلرده پك بیوك حرص جاهلر اویاندیرر. مبعوثلرك هر بری ارزوی استقبالنه بناء مقصده‌وصول ایچون انتریقه وغیرمشروع تدبیرلره صاپمقدن چکنمز. بوصورده منافع ملت اونوتیلیر یرینه مقصد شخصی قائم اولور .

بومحذورلردن صرف نظر ، هیئت وکلانك مبعوثاندن انتخـابی ملك واداره ایچـون دیگر مضرتلر تولید ایتدیرر . مجلسـده بولنان قوتلی فرقه ، دیگر فرقه‌لره غلبه چالوب ، رأساً اداره‌یه

بخدیکی زمان کندی فرقه‌سنی دائما قوتلی بولندیرمق ایچون مأمورین حکومتی یالکز کندی طرفدارانه توزیع ایدر. ادارهٔ مملکتی بونلر واسطه‌سیله اله المق طرفنی التزام، ومجرد بومادهٔ دنطولایی افراد ملت بیننده بر چوق فنالقلر ظهور وبعضاً شو حال، مملکتده عدالتك بوسبتون امحاسنه خدمت ایدر. بالخاصه شوحال، فرانسه، اسپانیه وبرچوق مملکتلرده جاری اولوب بوفنالغك اوکنی المق ایچون ایی غیرت ابراز ایدلدیکی حالده الآن الده ایدیلمدیکی، اوروپا ادارهٔ مشروطه‌سنه واقف اولنلره معلومدر.

شبهه‌سز بواصول تشکیلاتدن نه‌قدر فنالق ظهور ایدرسه ایتسون، بونك تولید ایده‌جکی سیئات، ادارهٔ مستبده ایله یتشمش مأمورین درکان سیئات قدر اوله‌ماز. ادارهٔ مشروطه‌ده حق شکایت واردر. فقط شوراسی‌ده اعتراض قبول ایتمز حقیقتلر-دندرکه بویله فنالقلر سالف‌الذکر حکومتلرده موجوددر.

*
* *

مشاهیر علما ومؤرخین اسلامدن ابن‌خلدون مرحوم بلکه کندیسندن مشهور بولنان مقدمهٔ تاریخیه‌سنده، خلافتدن بحث ایدر ایکن شو مألده برفکر صرف ایدیور « ملت اسلامیه‌ده هر نوع اداره جائز ومشروعدر. یالکز بواداره‌نك ملت اسلامیه‌نك

سعادت وسلامتنی مؤدی اولمسی شرطدر » .

فی الحقیقه ابن خلدونك سوزی طوغریدر. تاریخ عمومیده هر نوع اداره کوریلیور . فقط بو ادارەلرك الی ایو واك معقول بولنانلری کندی ملتنك منافعنی صورت جدیده‌ده دوشونلردر . بو صوك مقصدده موفق اولمق ایسه بشقه حکومتلرك شکلنی تقلید ایتمکله دکل جداً کندی ملتنك اخلاق وروحنه موافق بر حکومت تأسیس ایتمکله اولور .

حمد اولسون، بوکون یعنی ادارۀ مشروطه‌یی قبول ایتدیکمز حالده بیله تقلیده هیچ ده احتیاجمز یوق کبیدر. بزم ذاتاً تشکیلات ملیه‌مز ادارۀ مشروطه‌یه اوقدر مساعددرکه بو احوال نه فرانسه‌ده ونه‌ده دیکر بك چوق اوروپا ملتلرنده واردر . ملاحظات آتیه نظر دقته النديغی حالده بو جهت ظاهرا میدانه چیقار .

معلومدرکه کچن بیوك فرانسه انقلابندن اعتباراً بو کونه قدر بك چوق اوروپا ملتلرینك اوغراشدقلری برشی وارسه بوده gouvernement Aristocratique «یعنی حاکمیت خواصدن Gouvernement democratique یعنی حکومت عوامه کچمك ارزوسیدر . اوراده بویله بر انقلابه موفق اولمایان بك چوق حکومتلر واردر. بز ایسه بویله بر انقلابه ذاتاً مالك دکز. چونکه ملت ودولتمزك تشکیلات اساسیه‌سی ذاتاً Principe democratique – قاعدۀ عوام اساسنه مستنددر. بزده اوروپانك بك چوق یرلرنده

اولدیغی کبی حریت ومشروطه ادارەسنه مقاومت کوسترەبیلەجك
نه صاحب ثروت زادکان صنفی ونەده معنا ومادةً قوتلی برصنف
روحانی واردر . بونلرك یوقلغی بزم ادارۂ مشروطەمزك مساعد
برزمین اوزرینه تأسیسنی تأمین ایتمشدر . بزم ایچون بوحالدن
یالکز استفاده ایتمك طریقی قالمشدر. نەصورتله استفاده ایدیلەجکی
بحثنه کلنجه برصورتله ممکندر. اوده دائما اعتدالی محافظه ایتمك
وهیچ بروقت افراطدن تفریطه وارمامقدر . دولت علیەنك
ادارەسنی مطلق ومطلق فرانسه ودیکر حکومتلرك ادارەسنه
عیناً بکزتمك معقول دکلدر . معقول اولمەمقدن صرف نظر
بویله برتشبثك پك بیوك مضرتی موجب اولەجغی شبهەدن وارستەدر.
چونکه جمیع زمانده وملت عثمانیەنك عصرلردنبری الیشه کلدیکی
معیشت بشقه ؛ فرانسەنك معیشتی بشقەدر .

بزده بوکون قبول اولنان هیئت وکلا تشکیلاتنه کلنجه بو
اصول ، دولت علیه ایچون موافق اولمدیغی محققدر چونکه بو
اصول تقلیددر . تقلیدلرك ایسه هیچ بروقت مطلوب اولان
نتیجەیی اعطا ایدەمەدیکی تاریخ عالم بزه کوستریور . بواصول
معقول دکلدر . چونکه تاریخ وعادات عثمانیەمزه مغایردر . بو
اصول مذمومدر . چونکه برقاچ ذاتك وسعت معیشت وحرص
جاهلرینی اوقشامقدن بشقه برایشه یارامەیوب نزد ملتده محترم
طوتیلمسی لازم کلن مجلس مبعوثانمزك قوۂ معنویەسنی محو ایتمك
احتمالی واردر . ایش بودرجەیی بولدقدنصکره ایسه مشروطه -

مزدن ذره قدر فائده يوقدر واولەماز .

ايشته بوملاحظات جديه‌يه بناءً شمديكى حامده وبلكه دها اون‌بش يكرمى سنه‌يه قدر اداره‌نك الك يوكسك طبقاتى بولنان هيئت وكلانك مجلس مبعوثان اعضالرندن دكل، مأ ورين‌دولتدن انتخابى الك اسلم طريقدر. بواصولك برنجى محسناتى قوهٔ تشريعيه‌نك قوهٔ اجرائيه‌دن آيرلمسى‌در . اداره بشقه، مجلس بشقه اولور . بواصول اداره‌ده بوايكى قوت اراسنده دائما ضديت طبيعيدر . بوندن ايسه ملت ودولت پك چوق استفاده ايده‌جكى شبهه‌سزدر . بواصولده خاطر وانجه حسابلر اوله‌ماز. قوتلى فرقه‌نك افرادندن تعيين اولنان وكلاى قايرمق مجلس مبعوثانده كيمسه‌نك عقلنه كلز. تنقيدلر وهجوملر صميمى وجدى اولور .

بواصول تشكيلاتده ، برچوق اويغونسزلقلره، مثلا: يالكز برفرقه‌نك افرادينى اداره‌يه يرلشديرمك كبى اساساً عدالته مغاير اولان حركته ميدان ويرلمز . التماسلر اورته‌دن قالقار وياخود ازالير . حكومت وعموم اداره ، متانت كسب ايدر . مجرد بشقه ادملرى يرلشديرمك ايچون هيئت وكلا دوشورلمز . . هرايشده براعتدال محافظه اولنور . يوقسه بزم حالمز، برقاچ زماندنبرى فرانسه‌نك دوچار اولديغى حاله مساوى اولور . اوراده مجلس مبعوثان اعضالرينك شخص وياخود فرقه منافعى ايچون يايدقلرى فنالقدن شكايت ايتمه‌ين كمسه يوقدر . هركس مجلس مبعوثانك بوحالندن مشتكى‌در . .

بالخاصه بزده ادارهٔ مشروطه دها یکی وضع اولندیغندن ، بوایلرهدن خلقه بویله برفکرو یرمکدن اجتناب ایتملیز . ادارهنك باشنده بولنان ملت وکیللرمز دائما بیطرفلق . خلقه قارشی دائما وقارینی محافظه ایتملیدر . ملتی ، ادارهٔ مشروطهیه ایصندیرمق بویله اکله اولور . بشقه درلو اولهماز .

3 1761 06981456 4

Sa'ib, Ahmed
Nereye gidiyoruz?

DR
571
S27